

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

**Παραδειγματικό σενάριο
στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας**

**Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο:
αναπαραστάσεις μέσα από ποικίλα κείμενα**

MARIA NEZH

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	4
ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	6
ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ	7
<i>Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις</i>	7
<i>Γνώσεις για τη γλώσσα</i>	8
<i>Γραμματισμοί</i>	9
<i>Γνώσεις για τη Λογοτεχνία</i>	10
Α΄ ΕΚΔΟΧΗ	11
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	11
<i>Φάση 1^η: Εξοικείωση με το θέμα</i>	12
<i>Φάση 2^η: Διερεύνηση του θέματος: 3 διδακτικές ώρες</i>	13
<i>Φάση 3^η: Παραγωγή Λόγου – Διαμορφωτική αξιολόγηση: 1 διδακτική ώρα</i>	18
ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	20
Β΄ ΕΚΔΟΧΗ.....	21
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	21
<i>Φάση 1^η: Εξοικείωση με το θέμα</i>	22
<i>Φάση 2^η: Διερεύνηση του θέματος: 4 διδακτικές ώρες</i>	23
<i>Φάση 3^η: Αναστοχασμός: 1 διδακτική ώρα</i>	30
ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	32
ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	34
ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ.....	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	34

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο: αναπαραστάσεις μέσα από ποικίλα κείμενα

Δημιουργός: Μαρία Νέζη

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα και Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη: Α΄ Γυμνασίου

Ενότητα: Νεοελληνική Γλώσσα: Ενότητα 1B (Επικοινωνία), 2B (Είδη προφορικού και γραπτού λόγου), 3E (Πολυτροπικότητα). Νεοελληνική Λογοτεχνία: Σχολική Ζωή.¹

Τάξη ή ηλικίες στις οποίες θα μπορούσε να αξιοποιηθεί: Η βασική ιδέα του σεναρίου αναπτύσσεται γύρω από την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του διαδικτύου για την ανεύρεση αυθεντικού κειμενικού υλικού, ειδολογικά ποικίλου, που ανταποκρίνεται στις προσλαμβάνουσες των μαθητών/τριών προκειμένου να αναδειχθούν οι παράμετροι της επικοινωνίας που επηρεάζουν τη νοηματοδότηση των κειμένων. Η ανάγνωση αυτού του υλικού στο αυθεντικό περιβάλλον δημιουργίας του και όχι σε έντυπη μορφή, όπως είναι η συνήθης διδακτική πρακτική, θεωρούμε ότι συμβάλλει στην άσκηση των μαθητών/τριών σε στρατηγικές κατανόησης κειμένων. Ως προς αυτήν τη διάσταση, δηλαδή την αυθεντικότητα του υλικού, το συγκεκριμένο σενάριο είναι μια πρόταση που μπορεί να αξιοποιηθεί και σε άλλες τάξεις, προκειμένου οι νεαροί χρήστες της γλώσσας να αναπτύξουν δεξιότητες κατανόησης κειμένων και υπερκειμένων, γλωσσικών και πολυτροπικών.

Στο πλαίσιο των ισχυόντων ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ, το σενάριο που προτείνουμε μπορεί να αξιοποιηθεί και στη Β΄ Γυμνασίου στο πλαίσιο ενός ευρύτερου project για το σχολείο, τη σχολική ζωή και τις ποικίλες αναπαραστάσεις τους, καθώς

¹ Σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, η οργάνωση της διδασκαλίας της Λογοτεχνίας αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις: προ-ανάγνωση, ανάγνωση, μετά την ανάγνωση. Η διδακτική πρόταση που εισηγούμαστε ανταποκρίνεται στη φάση της προ-ανάγνωσης για την ενότητα Σχολική Ζωή. Στο πλαίσιο των ισχυόντων ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ, η διδακτική μας πρόταση μπορεί να αξιοποιηθεί κατά τη διδασκαλία του κειμένου του Ν. Καζαντζάκη «[Η Νέα Παιδαγωγική](#)» που ανθολογείται στο σχολικό εγχειρίδιο της Α΄ Γυμνασίου. Σε αυτήν την περίπτωση, ζητούμενο συνιστά ο τρόπος που αναπαρίσταται η πρώτη μέρα στο σχολείο σε κείμενα παλαιότερων εποχών. Οι νεαροί αναγνώστες ασκούνται στο να αναγνωρίζουν πώς ο χρόνος και ο χώρος συνιστούν μεταβλητές που επηρεάζουν τη νοηματοδότηση των κειμένων και την επικοινωνία.

προβλέπεται θεματική ενότητα στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Γλώσσας (4^η ενότητα: Το σχολείο στο χρόνο) και ανθολογούνται κατάλληλα κείμενα στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ τάξης (ενδεικτικά αναφέρουμε τις συγγραφείς Ζωρζ Σαρή και Άλκη Ζέη, κείμενα των οποίων ανθολογούνται και ανταποκρίνονται στη θεματική που εξετάζουμε).

Χρονική διάρκεια που προβλέπεται να απαιτηθεί: Στην πρώτη εκδοχή του το σενάριο προβλέπει τέσσερις - πέντε διδακτικές ώρες. Στη δεύτερη εκδοχή απαιτούνται πέντε-έξι διδακτικές ώρες. Η διαφοροποίηση στον διδακτικό χρόνο συναρτάται προς τις συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές που επιλέγονται κάθε φορά. Στις πιθανές επιφυλάξεις συναδέλφων θα απαντήσουμε ότι καθώς πρόκειται για διαθεματική δραστηριότητα ο απαιτούμενος διδακτικός χρόνος κατανέμεται στα μαθήματα Νεοελληνικής Γλώσσας και Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Στην πράξη το συγκεκριμένο σενάριο καταργεί τα στεγανά ανάμεσα στα δύο μαθήματα και αντιμετωπίζει ολιστικά τη μάθηση.

Χώρος: Το σενάριο στην πρώτη εκδοχή του υλοποιήθηκε στην αίθουσα διδασκαλίας, η οποία είναι εξοπλισμένη με διαδραστικό πίνακα, βιντεοπροβολέα και σύνδεση με το διαδίκτυο.² Στη δεύτερη εκδοχή του δεν περιορίστηκε στην αίθουσα διδασκαλίας με τον εξοπλισμό που αναφέραμε, αλλά εφαρμόστηκε και στο εργαστήριο φιλολογικών μαθημάτων του σχολείου, που διαθέτει οκτώ σταθμούς εργασίας και σύνδεση με το διαδίκτυο. Το εργαστήριο είναι διαμορφωμένο με τέτοιον τρόπο χωροταξικά, ώστε οι μαθητές/τριες να εργάζονται σε ομάδες των τριών - τεσσάρων ατόμων στους σταθμούς εργασίας.³

Εφαρμογή στην τάξη: Πρόκειται για σενάριο που δοκιμάστηκε μερικώς και στις δύο εκδοχές του στην Α΄ τάξη του Βαρβακείου Πειραματικού Γυμνασίου κατά τη

² Σε περίπτωση που δεν υπάρχει η δυνατότητα σύνδεσης με το διαδίκτυο ή δεν υπάρχει διαδραστικός πίνακας, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει τον Η/Υ ως dvd player ή να χρησιμοποιήσει ένα dvd player και μια τηλεόραση (ως οθόνη). Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιήσει έγχρωμες εκτυπώσεις του υλικού.

³ Είναι προφανές ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να εφαρμόσει το σενάριο και στην αίθουσα Πληροφορικής, με τη μόνη διαφορά ότι σε κάθε σταθμό εργασίας θα εργάζονται οι μαθητές/τριες σε δυάδες.

σχολική χρονιά 2011-2012 στο πλαίσιο της πιλοτικής εφαρμογής των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα και τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο. Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση εντάσσεται σε έναν ευρύτερο σχεδιασμό διαθεματικής προσπέλασης Νεοελληνικής Γλώσσας και Νεοελληνικής Λογοτεχνίας με άξονα τη σχολική ζωή, καταργώντας τα στεγανά που επιβάλλει συχνά το ωρολόγιο πρόγραμμα. Άλλωστε, τα Νέα Προγράμματα Σπουδών στο Γυμνάσιο διευκολύνουν τέτοιου είδους προσεγγίσεις.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για εκπαιδευτικό και μαθητή: Κατά την εφαρμογή της διδακτικής αυτής πρότασης, διαπιστώσαμε ότι παράγοντες που επηρέασαν καθοριστικά το μαθησιακό αποτέλεσμα ήταν:

- Το θετικό συγκινησιακό κλίμα που είχαμε επιδιώξει να διαμορφώσουμε στην κοινότητα μάθησης σε προγενέστερη φάση, μέσα από δραστηριότητες αλληλογνωριμίας και τη σύναψη Συμβολαίου. Ανταποκρινόμενοι στη βασική αρχή του Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης «η σχέση διδάσκει» (Πολέμη-Τοδούλου 2011), αφιερώσαμε διδακτικό χρόνο στην αρχή της χρονιάς για τη διαμόρφωση ομάδων και την οικοδόμηση σχέσεων.
- Η επιλογή μας να μετακινηθούμε από τον ρόλο του εκπαιδευτικού ως διεκπεραιωτή της διδακτέας ύλης, όπως αναπτύσσεται στα σχολικά εγχειρίδια, στον ρόλο του διαμορφωτή του μαθησιακού υλικού που αναδιαρθρώνει τη σχολική ύλη προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των μαθητών/τριών του.

Τέλος, η ύπαρξη κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού και σύνδεσης με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας συνιστά αυτονόητο προαπαιτούμενο.⁴

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

⁴ Ωστόσο, και στην περίπτωση που οι τεχνολογικές υποδομές δεν επαρκούν, ο εκπαιδευτικός μπορεί με ευελιξία να προσαρμόσει το μαθησιακό υλικό που θα αξιοποιήσει στα τεχνολογικά δεδομένα που διαθέτει, χωρίς να απομακρυνθεί από τη βασική ιδέα του σεναρίου.

Το σενάριο αναπτύσσεται εντός του πεδίου της Θεωρίας της Εμπλαισιωμένης ή Εγκαθιδρυμένης Μάθησης (Situated Learning Theory) (Lave & Wenger 1991) και οργανώνεται γύρω από την επίλυση αυθεντικού προβλήματος που έχει νόημα για τους ίδιους τους μαθητές/τριες (problem-based learning). Ζητούμενο είναι να διερευνήσουν μέσα από ποικίλα κείμενα (λογοτεχνικά, ψηφιακά, εικόνες, γελοιογραφίες, video) πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο. Καθώς πρόκειται για μαθητές/τριες της Α΄ τάξης⁵ οι οποίοι/ες βιώνουν τις πρώτες μέρες προσαρμογής τους στο νέο περιβάλλον του γυμνασίου, το ζητούμενο που τίθεται ανταποκρίνεται στα βιώματά τους, το δε μαθησιακό υλικό που επιλέγεται έχει ως αφετηρία τις προσλαμβάνουσές τους. Οι μαθητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν ποικίλο ειδολογικά κειμενικό υλικό (video, σκίτσα, εικόνες, ιστοσελίδες, λογοτεχνικά κείμενα), ακολουθώντας τις οδηγίες Φύλλου Εργασίας, προκειμένου να διευρύνουν την οπτική τους γύρω από ένα επίκαιρο θέμα που έχει νόημα για τους ίδιους.

Το πρόβλημα που κατευθύνει τον σχεδιασμό μας είναι η άσκηση των μαθητών/τριών μας στην ανάπτυξη στρατηγικών ανάγνωσης και κατανόησης μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένων και υπερκειμένων και η εξοικείωσή τους με τους μηχανισμούς κατασκευής νοήματος κατά την επικοινωνιακή διαδικασία.

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Το σενάριο και στις δύο εκδοχές του επιδιώκει μέσα από την ανάγνωση ποικίλων κειμένων οι μαθητές/τριες να έχουν την ευκαιρία να διευρύνουν την οπτική τους⁶ γύρω από ένα ζήτημα που έχει νόημα γι' αυτούς, όπως η επιστροφή στα θρανία και η

⁵ Για τους εκπαιδευτικούς που θα αποφασίσουν να αξιοποιήσουν το σενάριο στη Β΄ τάξη στην αρχή της σχολικής χρονιάς, σύμφωνα με τα ισχύοντα ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ, ως αφετηρία μπορεί να λειτουργήσει το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (το κείμενο της Ζωρζ Σαρή [«Και πάλι στο σχολείο»](#) που ανθολογείται, προσφέρεται) και όχι της Νεοελληνικής Γλώσσας, καθώς η ενότητα με θέμα το σχολείο είναι η 4^η στη διάρθρωση του σχολικού εγχειριδίου της Νεοελληνικής Γλώσσας.

⁶ Άλλωστε, για την κατανόηση κειμένων παλαιότερων εποχών όπως του Ν. Καζαντζάκη [«Νέα Παιδαγωγική»](#), που ανθολογείται στο σχολικό εγχειρίδιο της Α΄ τάξης, είναι αναγκαία η προετοιμασία του μαθητή-αναγνώστη προκειμένου να αντιμετωπιστεί η απόσταση ανάμεσα στον κόσμο του κειμένου και τον ορίζοντα προσδοκιών του αναγνώστη (Φρυδάκη 2003).

πρώτη μέρα στο σχολείο, και μάλιστα στο γυμνάσιο. Καθώς τα κείμενα ως πράξεις κοινωνικές αναδεικνύουν διαφορετικές αναπαραστάσεις του θέματος, οι νεαροί αναγνώστες συνειδητοποιούν ότι η νοηματοδότησή τους ως πράξη επικοινωνίας εντός συγκεκριμένου πλαισίου προϋποθέτει ανταλλαγή διαφορετικών γνώσεων και στάσεων και απαιτεί ενσυναίσθηση κατά τη διαπραγμάτευση του νοήματος.

Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση ενισχύει το θετικό συγκινησιακό κλίμα στην κοινότητα μάθησης, καθώς επιτρέπει στους μαθητές/τριες να μοιραστούν σκέψεις και συναισθήματα, να επεξεργαστούν αυθεντικά κείμενα και να παραγάγουν λόγο εμπλεκόμενοι ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς και να αναστοχαστούν πάνω στις προσωπικές στάσεις και πεποιθήσεις τους για το σχολείο και στις ποικίλες αναπαραστάσεις αυτού του θέματος. Άλλωστε, η διαμόρφωση ενός κλίματος διαπραγμάτευσης, πολυφωνίας και αποδοχής της διαφορετικής φωνής μέσα στην τάξη συνιστά αναγκαία συνθήκη για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας,⁷ όπως τονίζεται στα Νέα Προγράμματα Σπουδών για το συγκεκριμένο μάθημα.⁸

Γνώσεις για τη γλώσσα

Η αξιοποίηση του διαδικτύου για τη συγκέντρωση αυθεντικού κειμενικού υλικού, και στις δύο εκδοχές του σεναρίου, κινείται εντός του πεδίου της επικοινωνιακής θεωρίας για τη διδασκαλία της γλώσσας⁹, που εστιάζει στους παράγοντες οι οποίοι συνιστούν

⁷ Υπενθυμίζουμε ότι η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση εμπλέκει και λογοτεχνικά κείμενα στην αναγνωστική διαδικασία.

⁸ Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα: «Θεμέλιος λίθος του μαθήματος της λογοτεχνίας είναι η ανάγνωση, ένα πολιτισμικό φαινόμενο που σχετίζεται με όλες σχεδόν τις πλευρές της ζωής και του πολιτισμού της ομάδας των ανθρώπων για την οποία μιλούμε. Η επιθυμία για ανάγνωση μεταδίδεται μέσω των ανθρώπινων σχέσεων: των σχέσεων του μαθητικού κοινού με τον εκπαιδευτικό, των μαθητών και μαθητριών μεταξύ τους, των μαθητών και μαθητριών με την οικογένειά τους. Η διδασκαλία της λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από τη σπουδή της Φιλολογίας και δεν έχει αποκλειστική σχέση με τα κείμενα. Δεν διδάσκουμε απρόσωπα το εκάστοτε λογοτεχνικό κείμενο. Διδάσκουμε τον μαθητή με την υποκειμενικότητά του, δηλαδή την κοινωνική του προέλευση, το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειάς του, τη θρησκευτική και εθνική του ταυτότητα, το φύλο και τα ιδιαίτερα προβλήματά του. Στην ίδια τη σχέση μας με τη λογοτεχνία ανακαλύπτουμε έναν κώδικα συμπεριφοράς, έναν ηθικό κανόνα επικοινωνίας και συνδιαλλαγής με τον πολιτισμικό Άλλο.» [Νέα Προγράμματα Σπουδών](#): 30.

⁹ Η αντίληψη αυτή διατρέχει και τα ισχύοντα ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Γυμνάσιο (Κουτσογιάννης 2010).

την εκάστοτε επικοινωνιακή περίσταση και τον ρόλο που διαμορφώνουν αυτοί. Τα κείμενα δεν αντιμετωπίζονται απλά ως συστήματα δομών αλλά ως πράξεις επικοινωνίας, για την κατανόηση των οποίων λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως ο πομπός, ο δέκτης, οι κώδικες που αξιοποιούνται για τη συγκρότηση του μηνύματος, τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοσή του, ο σκοπός στον οποίο αποβλέπει ο δημιουργός του. Η αντίληψη αυτή για τα κείμενα ανταποκρίνεται στον στόχο που θέτουν τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, οι μαθητές/τριες να μπορούν «να κατανοήσουν ότι κάθε επικοινωνιακό συμβάν διαμορφώνεται από διάφορους επικοινωνιακούς παράγοντες (σκοπός, πομπός, δέκτης, κοινωνικό πλαίσιο, θεσμοθετημένες κοινωνικές πρακτικές, σχέσεις ισότητας, ανισότητας, αυθεντίας, αλληλεγγύης μεταξύ των συμμετεχόντων, παγιωμένες ή μη γλωσσικές και κειμενικές πρακτικές κτλ.), ώστε να είναι σε θέση να τους ανακαλύπτουν, να τους κατονομάζουν και να εξηγούν το ρόλο τους».¹⁰ Η επιδίωξη της αυθεντικότητας κατά τη μαθησιακή διαδικασία συνάδει με την αντίληψη ότι η γλωσσική εκπαίδευση δεν μπορεί να συντελείται αποπλαισιωμένα. Άλλωστε, σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, οι μαθητές/τριες ως χρήστες της γλώσσας επιδιώκεται «να κατανοήσουν ότι τα κειμενικά είδη και η γλωσσική τους μορφή αποτελούν προϊόντα κοινωνικών παραγόντων και σχέσεων εξουσίας μεταξύ των επικοινωνούντων, δηλαδή ότι δεν είναι τυπολογικά σταθερές και αναλλοίωτες κατηγορίες, αλλά ότι μετασχηματίζονται ιστορικά αλλά και συγχρονικά ανάλογα με τις επικοινωνιακές ανάγκες της εκάστοτε κοινότητας αλλά και στη βάση οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών αλλαγών.»¹¹

Γραμματισμοί

Ως προς τους γραμματισμούς, το συγκεκριμένο σενάριο και στις δύο εκδοχές του επιδιώκει, σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, οι μαθητές/τριες:

- *Να κατανοήσουν ότι ο λόγος των κειμένων που αναδύονται μέσα από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων είναι*

¹⁰ Νέα Προγράμματα Σπουδών: 10.

¹¹ Ο.π., 9.

λόγος που διαφέρει ως προς τα χαρακτηριστικά του από τον καθημερινό προφορικό και γραπτό λόγο, ώστε να είναι σε θέση να τον αναγνωρίζουν, να τον αξιολογούν και να τον χρησιμοποιούν.
[...]

- Να κατανοήσουν ότι η γλώσσα κατέχει μεν κεντρική θέση στην πρόσληψη της πραγματικότητας και στην επικοινωνία, αλλά ότι και άλλα σημειωτικά συστήματα όπως οι εικόνες, τα γραφήματα, τα σύμβολα, τα διαγράμματα και άλλα οπτικά σύμβολα παίζουν και αυτά σημαντικό ρόλο.¹²

Η άσκηση των μαθητών/τριών στην ανάγνωση και κατανόηση πολυτροπικών κειμένων, έντυπων ή ψηφιακών, συνιστά τη συμβολή της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης στην ανάπτυξη εκ μέρους των μαθητών/τριών δεξιοτήτων νέου γραμματισμού.

Όσον αφορά δεξιότητες κριτικού γραμματισμού, οι μαθητές/τριες και στις δύο εκδοχές της διδακτικής μας πρότασης έχουν την ευκαιρία ως ιστορικοπολιτισμικά προσδιορισμένα υποκείμενα να κάνουν τις ερμηνευτικές επιλογές τους και μέσα σε ένα περιβάλλον που ευνοεί την πολυφωνία και τον αναστοχασμό να επιχειρούν την αυτο-ερμήνευσή τους (Πασχαλίδης 1999).

Γνώσεις για τη Λογοτεχνία

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει σε προηγούμενο σημείο της εισήγησής μας, η διδακτική αυτή πρόταση έχει σχεδιαστεί και εφαρμοσθεί στο πλαίσιο της Πιλοτικής Εφαρμογής των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα και τη Λογοτεχνία στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση. Σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο, της ανάγνωσης των λογοτεχνικών κειμένων προηγείται μια φάση *Πριν από την ανάγνωση*. Πρόκειται για πολύ σημαντική φάση, καθώς «χτίζει τις γέφυρες» μεταξύ των κειμένων και των μαθητών και μαθητριών μας. «Ο κυριότερος σκοπός της είναι να δώσει κίνητρα για την ανάγνωση που θα

¹² Ο.π., 9.

ακολουθήσει και να πλουτίσει τον γνωστικό και πολιτισμικό ορίζοντα των μαθητών και μαθητριών, δημιουργώντας ένα πλαίσιο προβληματισμού που θα διευκολύνει την εξαγωγή νοήματος. Οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν έρχονται στο μάθημα έχοντας ήδη την επιθυμία να διαβάσουν και δεν διαπιστώνουν με αυτονόητο και φυσικό τρόπο τη λογοτεχνική αξία των κειμένων. Οι προσπάθειές μας σε αυτήν τη φάση κατατείνουν στο να εισαγάγουμε τους μαθητές και τις μαθήτριες στο θέμα της διδακτικής ενότητας επιστρατεύοντας τα προσωπικά τους βιώματα, τις προηγούμενες γνώσεις τους (σχολικές και εξωσχολικές), τις παραστάσεις και τις εμπειρίες τους»¹³. Οι δραστηριότητες που σχεδιάζουμε στο προτεινόμενο σενάριο ανταποκρίνονται στα ζητούμενα αυτής της φάσης.¹⁴

Α΄ ΕΚΔΟΧΗ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Η α΄ εκδοχή κινείται εντός του πεδίου της μάθησης με επίλυση προβλήματος (problem-based learning) αλλά αναγνωρίζει ισχυρό τον καθοδηγητικό ρόλο του εκπαιδευτικού στη μαθησιακή διαδικασία. Είναι αυτός που έχει διαμορφώσει το μαθησιακό υλικό λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες των μαθητών/τριών του, έχει σχεδιάσει με προσοχή τα βήματα κατά την πορεία της διδασκαλίας και είναι σε θέση να τα αναπροσαρμόζει ανάλογα με τα δεδομένα που προκύπτουν κάθε φορά. Επιλέγει ως διδακτικές πρακτικές τις στοχευμένες ερωτήσεις και τον κατευθυνόμενο διάλογο σε συνδυασμό με έντυπο Φύλλο Εργασίας. Έχει τον έλεγχο στον χειρισμό των τεχνολογικών εργαλείων (Η/Υ, βιντεοπροβολέας, διαδραστικός πίνακας, διαδίκτυο). Οι μαθητές/τριες σε επίπεδο δυνάδας

¹³ Ο.π.: 31.

¹⁴ Σύμφωνα με τα [Νέα Προγράμματα Σπουδών](#) για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο (σ. 31), στη διάρκεια της φάσης *Πριν από την ανάγνωση*, «γίνονται συζητήσεις στην τάξη και διάφορες δραστηριότητες, ατομικές ή ομαδικές, προφορικές ή γραπτές, συνήθως ερευνητικής φύσεως (σε μη λογοτεχνικές πηγές ή στο πεδίο). Τα κείμενα που χρησιμοποιούμε σε αυτήν τη φάση είναι συνήθως μη λογοτεχνικά (πληροφοριακά, δημοσιογραφικά, οπτικά, ηλεκτρονικά) αλλά και μικρά λογοτεχνικά κείμενα (σύντομες ιστορίες, παραμύθια, ποιήματα και τραγούδια) που διαβάζονται μέσα στην τάξη και προετοιμάζουν την κυρίως ανάγνωση που θα ακολουθήσει».

διαπραγματεύονται το νόημα των κειμένων. Η επιλογή του εκπαιδευτικού να μην απευθύνεται αποκλειστικά στην ολομέλεια αλλά να αφήνει περιθώρια αλληλεπίδρασης στη δυάδα διευκολύνει τους μαθητές/τριες με μεγαλύτερη εσωστρέφεια και λιγότερο «δυνατή φωνή» να παραγάγουν λόγο στο πιο προστατευμένο περιβάλλον της δυάδας. Καθώς το θέμα της πρώτης μέρας στο σχολείο αγγίζει ένα ευαίσθητο ζήτημα προσαρμογής των ίδιων των μαθητών/τριών στο νέο περιβάλλον του γυμνασίου, ο χειρισμός του από τον εκπαιδευτικό απαιτεί διακριτικότητα και παιδαγωγικό τακτ. Καλό είναι ο εκπαιδευτικός να αποφεύγει προσωπικού τύπου ερωτήσεις στους μικρούς μαθητές σχετικά με τα συναισθήματά τους και τις εντυπώσεις τους από το σχολείο, αλλά να δανείζεται τη φωνή των κειμένων για να ανιχνεύσει τις στάσεις τους. Εφαρμόζεται η αρχή της αναλογίας (Πολέμη-Τοδούλου 2011).

Αναλυτικά:

Φάση 1^η: Εξοικείωση με το θέμα

1^η διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός στην αίθουσα διδασκαλίας προβάλλει απόσπασμα από την ταινία κινουμένων σχεδίων *Ψάχνοντας τον Νέμο*. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρουσιάζεται η πρώτη μέρα του Νέμο στο σχολείο. Το Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναζητήσει υλικό στη διεύθυνση <http://www.youtube.com/watch?v=kNNDu2c1u2s>.

Οι αντιδράσεις των νεαρών θεατών είναι θετικές, καθώς πρόκειται για κινηματογραφικό έργο γνωστό στους περισσότερους. Τις αξιοποιεί σε συνδυασμό με τα σχόλια σε greeklish ή σε συντομογραφίες και emoticons που συνοδεύουν το βίντεο για να προχωρήσει στην επεξεργασία του θέματος. Ο διδάσκων μπορεί να επιλέξει κάποια από αυτά τα σχόλια για να συζητήσει με τους μαθητές/τριές του για τα συναισθήματα που αναπαρίστανται μέσω αυτών και έτσι να εκμαιευτούν και τα συναισθήματα των μαθητών/τριών για το θέμα, αλλά και για να ενταχθούν και αυτά στη διερεύνηση των τρόπων και παραγόντων που διαμορφώνουν την περίσταση επικοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο, μέσα από αυθεντικό υλικό, κατάλληλο για τις

προσλαμβάνουσες των νεαρών χρηστών της γλώσσας, ο εκπαιδευτικός αποσαφηνίζει τους όρους «κώδικας/τρόπος», τους οποίους θα χρησιμοποιήσουν κατά την επεξεργασία του υλικού τους. Τονίζει ότι και η κινηματογραφική ταινία είναι κείμενο που αξιολογεί ποικίλους τρόπους/κώδικες για να οργανώσει το μήνυμά του (πολυτροπικό κείμενο). Θέτει το πρώτο ερώτημα στις δυάδες: Ποιους τρόπους αναγνωρίζετε σε αυτό το απόσπασμα που είδαμε;

Συγκεντρώνει τις απαντήσεις στον πίνακα και προχωρά στο δεύτερο ερώτημα: Ποια είναι η συμπεριφορά και τα συναισθήματα του Νέμο; Ποια είναι η συμπεριφορά και τα συναισθήματα του πατέρα του Νέμο; Καταγράφει στον πίνακα σε δυο στήλες τις απαντήσεις των δυάδων. Τους ζητά στη συνέχεια να συγκρίνουν τις αντιδράσεις των κινηματογραφικών ηρώων και θέτει το επόμενο ερώτημα: «Με βάση αυτό το απόσπασμα της ταινίας, σε ποιους νομίζετε ότι απευθύνεται η ταινία;». Οι μαθητές/τριες σε δυάδες επεξεργάζονται το ερώτημα και αποκρίνονται τεκμηριωμένα αξιοποιώντας τα δεδομένα του συγκεκριμένου αποσπάσματος. Οι απαντήσεις μοιράζονται σε όσες αναγνωρίζουν τα παιδιά ως αποδέκτες και σε όσες τους γονείς ως αποδέκτες της κινηματογραφικής αφήγησης.

Η διδακτική ώρα κλείνει με το επόμενο ερώτημα του εκπαιδευτικού: «Για ποιο σκοπό νομίζετε ότι επέλεξα να σας δείξω αυτό το απόσπασμα;». Οι μαθητές στις δυάδες τους αναστοχάζονται τη διαδικασία. Θετικά συναισθήματα για την πρώτη μέρα στο σχολείο, αλλαγή οπτικής σχετικά με τον τρόπο που αντιμετωπίζουμε το σχολείο, μετακίνηση της οπτικής μας στην πλευρά των γονιών, μπορεί να είναι κάποιες από τις αποκρίσεις των παιδιών.

Φάση 2^η: Διερεύνηση του θέματος: 3 διδακτικές ώρες

1^η διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός σε αυτήν τη φάση μπορεί να κινηθεί με δυο τρόπους: α) είτε συνοψίζει τα δεδομένα που έχουν προκύψει σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους συγκροτείται και νοηματοδοτείται ένα μήνυμα, ανακαλώντας την προγενέστερη εμπειρία των μαθητών/τριών του (εφόσον η φάση αυτή δεν πραγματοποιείται τη δεύτερη συνεχόμενη διδακτική ώρα), β) είτε ζητά από τους μαθητές/τριες του στη

δεύτερη αυτή ώρα (εφόσον είναι συνεχόμενη) να μοιραστούν στην ολομέλεια τα συναισθήματα και τις προσδοκίες με τις οποίες έρχονται στο μάθημα. Οι μαθητές/τριες καταθέτουν με συντομία τα συναισθήματα και τις προσδοκίες τους και ο εκπαιδευτικός στη συνέχεια θέτει το ζήτημα που θα διερευνήσουν: «Πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο σε ποικίλα κείμενα;». Εξηγεί στους μαθητές/τριες πώς θα δουλέψουν σε αυτήν τη φάση (με τη δική του καθοδήγηση θα συμπληρώνουν ένα έντυπο Φύλλο Εργασίας) και σε τι μαθησιακό αποτέλεσμα θα φτάσουν («Θα μάθουμε πώς να διαβάζουμε και να κατανοούμε ένα κείμενο»).

Τα κείμενα που επιλέγονται σε αυτήν τη φάση είναι πολυτροπικά και ψηφιακά. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει τη σειρά με την οποία θα παρουσιάσει το κειμενικό υλικό ανάλογα με τις προσλαμβάνουσες του μαθητικού δυναμικού.

Τα κείμενα που προτείνονται είναι:¹⁵

Εικόνα 1 (σχολικό βιβλίο Νεοελληνικής Γλώσσας Α΄ Γυμνασίου, [ενότητα 1](#))¹⁶

¹⁵ Ο εκπαιδευτικός επιλέγει αν θα χρησιμοποιήσει το προτεινόμενο κειμενικό υλικό στο σύνολό του.

Εικόνα 2 (πηγή: <http://www.greek-radar.gr/proti-mera-sto-scholio-voithiste-to-na-to-di-thetika/>)

Εικόνα 3 (πηγή: <http://www.okosmosgyromas.gr/node/95>)

¹⁶ Επειδή κατά τη διάρκεια υλοποίησης του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές/-τριες δεν διέθεταν σχολικά εγχειρίδια, έγινε αξιοποίηση της σελίδας του Ψηφιακού Σχολείου <http://digitalschool.minedu.gov.gr/>.

Εικόνα 4 (πηγή: <http://blogs.sch.gr/tgiakoum/archives/8909/>)

Ο εκπαιδευτικός με στοχευμένες ερωτήσεις κατευθύνει τη διαδικασία της επεξεργασίας του υλικού. Οι μαθητές/τριες σε δυάδες συμπληρώνουν το ακόλουθο Φύλλο Εργασίας:

Σε κάθε ένα από τα κείμενα που επεξεργαζόμαστε να εντοπίζετε:

- Ποιος μιλάει; Δηλαδή με απλά λόγια ποιος είναι ο Πομπός, αυτός που στέλνει το μήνυμα;
- Σε ποιον στέλνει το μήνυμα; Δηλαδή σε ποιον φαίνεται να απευθύνεται; Ποιος είναι ο Αποδέκτης;
- Τι μας λέει το κείμενο; Ποιο είναι δηλαδή το μήνυμα; Δίνουμε έναν τίτλο.
- Με ποιους τρόπους/κώδικες κατασκευάζει το μήνυμα;
- Με ποιο μέσο (διάλυο) μεταδίδεται το μήνυμα;
- Ποιος είναι ο σκοπός του μηνύματος; Δηλαδή το μήνυμα μάς δίνει πληροφορίες, μας δημιουργεί συναισθήματα, μας κάνει να προβληματιστούμε πάνω σε κάτι;

Η διδακτική ώρα ολοκληρώνεται με την ανακεφαλαίωση των βασικών σημείων της ενότητας.

2^η και 3^η διδακτική ώρα

Ο τρόπος που οργανώνονται αυτές οι διδακτικές ώρες συνδέεται άμεσα με τη συνολική διεύθυνση του χρόνου. Εάν πρόκειται για τη δεύτερη ώρα σε συνεχές

δίωρο, ο εκπαιδευτικός φροντίζει για τη σύνδεση με τα προηγούμενα και εισάγει το καινούργιο στοιχείο: θα επεξεργαστούν κείμενα που αξιοποιούν τον γραπτό γλωσσικό κώδικα. Εάν πρόκειται για μεμονωμένο δίωρο στο ωρολόγιο πρόγραμμα, ο εκπαιδευτικός φροντίζει για τη διαμόρφωση του κατάλληλου συγκινησιακού κλίματος πριν προχωρήσει στην επεξεργασία του υλικού.

Το κειμενικό υλικό που αξιοποιείται είναι:

- α) Οι εντυπώσεις από την πρώτη μέρα στο σχολείο των μαθητών της Α΄ Τάξης στο Θεοφράσειο Γυμνάσιο Ερεσού <http://gym-eresou.les.sch.gr/ediposeis%20a%20gymnasiou.htm>.
- β) Το κείμενο [[Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο](#)] (κείμενο 1) από τα εισαγωγικά κείμενα της 1^{ης} Ενότητας του σχολικού εγχειριδίου της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ τάξης (ηλεκτρονικά διαθέσιμο στη σελίδα digitalschool.minedu.gov.gr/).

Η επεξεργασία γίνεται με τον τρόπο που αναπτύξαμε πρωτότερα. Οι μαθητές/τριες διερευνούν με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού τους παράγοντες της επικοινωνιακής πράξης: πομπός, δέκτης, μήνυμα, κώδικες, μέσα, σκοπός επικοινωνίας και συμπληρώνουν ανάλογο έντυπο Φύλλο Εργασίας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στον τρόπο με τον οποίο διαβάζουμε μια ιστοσελίδα. Ο εκπαιδευτικός κατευθύνει με κατάλληλες οδηγίες τους μικρούς αναγνώστες στο να συνειδητοποιήσουν τον κυρίαρχο ρόλο του αναγνώστη στην περίπτωση του υπερκειμένου.

Το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκεται είναι μέσα από τη σύγκριση των κειμένων σε σχέση με το μέσο που επιλέγεται για τη μετάδοση του μηνύματος –τόσο κειμένων που αναπλαισιώθηκαν σε πολυμεσικό περιβάλλον (εντυπώσεις μαθητών στην ιστοσελίδα του σχολείου, λογοτεχνικό κείμενο στην ιστοσελίδα του Υπουργείου), όσο και αυθεντικά ψηφιακών κειμένων (βίντεο) ή κειμένων ασύγχρονης επικοινωνίας σε ψηφιακό περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης (σχόλια για το βίντεο του Νέμο)– οι μαθητές/τριες «να κατανοήσουν ότι ο λόγος των κειμένων που αναδύονται μέσα από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων είναι

λόγος που διαφέρει ως προς τα χαρακτηριστικά του από τον καθημερινό προφορικό και γραπτό λόγο, ώστε να είναι σε θέση να τον αναγνωρίζουν, να τον αξιολογούν και να τον χρησιμοποιούν».¹⁷

Φάση 3^η: Παραγωγή Λόγου – Διαμορφωτική αξιολόγηση: 1 διδακτική ώρα

Σε αυτήν τη φάση ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τριές του σε επίπεδο δυάδας να παραγάγουν γραπτό λόγο¹⁸. Το κείμενό τους θα έχει τη μορφή δημοσιογραφικού άρθρου έρευνας που θα αναρτήσουν στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου τους¹⁹. Εξηγεί στους νεαρούς «δημοσιογράφους» ότι το άρθρο τους πρέπει να συνοδεύεται από τίτλο, δεδομένα από τα κείμενα που επεξεργάστηκαν κατά την «έρευνά» τους και προσωπικό σχόλιο για τα ευρήματά τους. Τους υπενθυμίζει ότι σκοπός του κειμένου τους είναι να πληροφορήσουν τους συμμαθητές/τριες - αναγνώστες/τριες της εφημερίδας για το «πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο σε διαφορετικά κείμενα και περιστάσεις επικοινωνίας». Η δραστηριότητα αυτή λειτουργεί ανατροφοδοτικά για τον εκπαιδευτικό, καθώς του επιτρέπει να συγκεντρώσει δεδομένα για τις δεξιότητες κατανόησης που ανέπτυξαν οι μαθητές/τριές του και για το επίπεδο της γλωσσικής ικανότητάς τους. Ταυτόχρονα επιτρέπει την άσκηση επικοινωνιακών δεξιοτήτων εκ μέρους των νεαρών χρηστών της γλώσσας, καθώς συνειδητοποιούν στην πράξη τον βαρύνοντα ρόλο που διαδραματίζουν κατά την παραγωγή ενός κειμένου οι περιστάσεις επικοινωνίας.

Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να είναι σε θέση:

- Να κατηγοριοποιούν τα κείμενα με βάση τους τρόπους συγκρότησής τους.

¹⁷ [Νέα Προγράμματα Σπουδών](#): 9.

¹⁸ Εάν υπάρχει η δυνατότητα αυτή η δραστηριότητα να γίνει στο εργαστήριο της Πληροφορικής, η χρήση του επεξεργαστή κειμένου θα διευκολύνει τους μαθητές/τριες στη συνεργατική παραγωγή γραπτού λόγου.

¹⁹ Το επικοινωνιακό πλαίσιο είναι απαραίτητο να προσδιορίζεται με σαφήνεια. Επιδίωξη του εκπαιδευτικού είναι να διαμορφώνει συνθήκες αυθεντικότητας στη μαθησιακή διαδικασία. Συνεπώς, αν το σχολείο δεν εκδίδει μαθητική εφημερίδα σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, η ανάθεση αυτής της δραστηριότητας δεν έχει νόημα για τους μαθητές/τριες. Σε αυτήν την περίπτωση επιλέγουμε ένα άλλο κειμενικό είδος, ημερολόγιο ή γράμμα σε έναν φίλο κλπ.

- Να κατηγοριοποιούν τα κείμενα με βάση τα μέσα επικοινωνίας που αξιοποιούν.
- Να αναγνωρίζουν την οπτική του πομπού στις αναπαραστάσεις της πρώτης μέρας στο σχολείο.
- Να αναγνωρίζουν τον πραγματικό ή υποτιθέμενο αναγνώστη του κειμένου.
- Να προσδιορίζουν τον σκοπό στον οποίο αποβλέπει κάθε φορά το κείμενο, ως πράξη κοινωνική.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σε κάθε ένα από τα κείμενα που επεξεργαζόμαστε να εντοπίζετε:

- Ποιος μιλάει; Δηλαδή με απλά λόγια ποιος είναι ο Πομπός, αυτός που στέλνει το μήνυμα;
- Σε ποιον στέλνει το μήνυμα; Δηλαδή σε ποιον φαίνεται να απευθύνεται; Ποιος είναι ο Αποδέκτης;
- Τι μας λέει το κείμενο; Ποιο είναι δηλαδή το μήνυμα; Δίνουμε έναν τίτλο.
- Με ποιους τρόπους/κώδικες κατασκευάζει το μήνυμα;
- Με ποιο μέσο (δίαυλο) μεταδίδεται το μήνυμα;
- Ποιος είναι ο σκοπός του μηνύματος; Δηλαδή το μήνυμα μάς δίνει πληροφορίες, μας δημιουργεί συναισθήματα, μας κάνει να προβληματιστούμε πάνω σε κάτι;

Β' ΕΚΔΟΧΗ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Η β' εκδοχή του σεναρίου επιλέγει περισσότερο συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές εντός του πεδίου της μάθησης με επίλυση προβλήματος (problem-based learning). Οι μαθητές/τριες καλούνται να διερευνήσουν ένα ζήτημα που έχει νόημα για τους ίδιους: αναπαραστάσεις της πρώτης μέρα στο σχολείο μέσα από ποικίλα κείμενα.

Εργάζονται σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων, η συγκρότηση των οποίων μπορεί να γίνει με τη διακριτική επέμβαση του εκπαιδευτικού. Βασική οδηγία που κατευθύνει την εργασία των ομάδων είναι ότι όλες οι φωνές ακούγονται και καταγράφονται. Καμιά γνώμη δεν περισσεύει αλλά αντίθετα εμπλουτίζει την οπτική μας γύρω από ένα θέμα. Μέσα στο πλαίσιο της ομάδας μπορούν να αναληφθούν και συγκεκριμένοι ρόλοι, όπως του συντονιστή, του γραμματέα, του διαμεσολαβητή, του εκπροσώπου της ομάδας. Οι μαθητές/τριες αξιοποιούν έντυπο και ψηφιακό Φύλλο Εργασίας καθώς και έντυπο και ψηφιακό υλικό στους σταθμούς εργασίας²⁰. Κάθε ομάδα μπορεί να επεξεργάζεται διαφορετικό κείμενο/κείμενα αλλά το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκεται είναι κοινό: οι νεαροί αναγνώστες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τους επικοινωνιακούς παράγοντες (πομπός, δέκτης, κώδικας, σκοπός, μέσο επικοινωνίας) που επηρεάζουν τη νοηματοδότηση του κειμενικού μηνύματος. Στο πλαίσιο της ομάδας οι μαθητές/τριες ασκούνται σε στρατηγικές ανάγνωσης και κατανόησης κειμένων μονοτροπικών, πολυτροπικών, υπερκειμένων σε ένα όσο το δυνατόν αυθεντικό περιβάλλον επικοινωνίας που επιτρέπει την αλληλεπίδραση και την πολυφωνία. Επιπλέον, δοκιμάζονται σε διαδικασίες διαπραγμάτευσης του νοήματος και συνεργασίας για την παραγωγή του τελικού προϊόντος της εργασίας τους (επικοινωνιακές δεξιότητες). Ασκούνται στην παραγωγή προφορικού λόγου, προσχεδιασμένου και μη, τόσο κατά την επεξεργασία του υλικού όσο και κατά την παρουσίαση των ευρημάτων τους στην ολομέλεια.

²⁰ Τόσο το Φύλλο Εργασίας όσο και το μαθησιακό υλικό είναι οργανωμένα από τον εκπαιδευτικό.

Η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση στην ολομέλεια των ευρημάτων κάθε ομάδας εργασίας. Ο εκπαιδευτικός συντονίζει την κοινότητα και συνθέτει τα επιμέρους δεδομένα σε ενιαίο όλον. Η εφαρμογή ολοκληρώνεται με αναστοχαστικές πρακτικές που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να προβληματιστούν πάνω στις επιλογές τους και τις στρατηγικές τους στην ανάγνωση και κατανόηση κειμένων (μεταγνωστικές δεξιότητες) αλλά και στον ρόλο τους στη μαθησιακή διαδικασία.

Αναλυτικά:

Φάση 1^η: Εξοικείωση με το θέμα

1η διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός στην αίθουσα διδασκαλίας προβάλλει απόσπασμα από την ταινία κινουμένων σχεδίων *Ψάχνοντας τον Νέμο*. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρουσιάζεται η πρώτη μέρα του Νέμο στο σχολείο. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναζητήσει το υλικό στη διεύθυνση <http://www.youtube.com/watch?v=kNNDu2c1u2s>.

Σε αυτήν τη φάση ο εκπαιδευτικός με αφετηρία την προβολή του συγκεκριμένου video εισάγει τους μαθητές στην προβληματική του θέματος που θα επεξεργαστούν οι μαθητές/τριες σε ομάδες στη συνέχεια: η πρώτη μέρα στο σχολείο και οι ποικίλες αναπαραστάσεις της.

Η μαθησιακή διαδικασία σε αυτήν τη φάση κινείται εντός του πεδίου του αναγνωριστικού γραμματισμού. Οι μαθητές/τριες ασκούνται στην αναγνώριση των βασικών παραγόντων της επικοινωνιακής πράξης (πομπός, δέκτης, κώδικας, σκοπός, μέσο επικοινωνίας) και στον τρόπο που συνεργάζονται για τη νοηματοδότηση του κειμένου. Ο εκπαιδευτικός με σαφήνεια εξηγεί στους μαθητές/τριες ότι το μαθησιακό αποτέλεσμα στο οποίο προσβλέπει είναι να καταστούν ικανοί να αναγνωρίζουν τους επικοινωνιακούς παράγοντες που νοηματοδοτούν ένα κείμενο.

Ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί τη διδακτική πρακτική της πυραμίδας (δυάδα-τετράδα-ολομέλεια) με στόχο σταδιακά να διαμορφωθούν οι ομάδες εργασίας που θα δουλέψουν ομαδοσυνεργατικά στην επόμενη φάση.²¹

Η φάση αυτή διαφοροποιείται σε σχέση με την πρώτη εκδοχή του σεναρίου στις περισσότερες συμμετοχικές διδακτικές πρακτικές που επιλέγονται.

Φάση 2^η: Διερεύνηση του θέματος: 4 διδακτικές ώρες²²

Για την πραγματοποίηση της δεύτερης φάσης απαιτούνται δύο²³ συνεχόμενα διδακτικά δώρα, κατά προτίμηση στο εργαστήριο, τουλάχιστον για το πρώτο δώρο. Αν δεν υπάρχει δυνατότητα αξιοποίησης του εργαστηρίου, τότε ο εκπαιδευτικός μπορεί να καταφύγει στη λύση του έντυπου υλικού (σε αυτήν την περίπτωση βέβαια παραγνωρίζεται το στοιχείο της αυθεντικότητας). Στην περίπτωση μας αξιοποιήσαμε το εργαστήριο φιλολογικών μαθημάτων του σχολείου, που διαθέτει οκτώ σταθμούς εργασίας και σύνδεση με το διαδίκτυο. Το εργαστήριο είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο χωροταξικά, ώστε οι μαθητές/τριες να εργάζονται σε ομάδες των τριών - τεσσάρων ατόμων στους σταθμούς εργασίας.

Στο πρώτο διδακτικό δώρο οι ομάδες επεξεργάζονται το κειμενικό υλικό²⁴ που έχει επιλέξει ο εκπαιδευτικός σύμφωνα με τις οδηγίες Φύλλου Εργασίας που έχουν στη διάθεσή τους και σε έντυπη μορφή.

²¹ Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, η διαμόρφωση των ομάδων γίνεται με τη διακριτική επέμβαση του εκπαιδευτικού. Για τις δυάδες ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει τον τρόπο που ήδη έχουν επιλέξει να κάθονται οι μαθητές/τριες. Για τη διαμόρφωση της τριάδας-τετράδας μπορεί ως κριτήριο να λειτουργήσει ο ρόλος του Νέμο και του πατέρα του. Δηλαδή κάποιες δυάδες συμπαθούν τον Νέμο και κάποιες συμπαθούν τον πατέρα του. Στην τριάδα ή τετράδα υπάρχουν και οι δύο ρόλοι. Η πρότασή μας δεν είναι δεσμευτική. Είναι ένας τρόπος για να διαμορφωθούν οι ομάδες όσο το δυνατόν αβίαστα και κανένα παιδί να μη μείνει απέξω.

²² Ο χρόνος που προτείνουμε είναι ενδεικτικός. Η εμπειρία μας από την εφαρμογή του σεναρίου είναι ότι ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας ο χρόνος διαστέλλεται ή συστέλλεται. Εμείς προτείνουμε τη μέγιστη δυνατή διάρκεια.

²³ Ο χρόνος που διατίθεται είναι ενδεικτικός. Συναρτάται προς τον βαθμό εξοικείωσης των μαθητών/τριών με τέτοιου είδους διδακτικές πρακτικές. Ενδεχομένως η δραστηριότητα αυτή να ολοκληρωθεί και σε μια διδακτική ώρα. Ωστόσο, στην πρότασή μας εισηγούμαστε τον μέγιστο χρόνο, έτσι ώστε ο εκπαιδευτικός να μπορεί να προγραμματίσει ευρύτερα τη διδασκαλία του.

²⁴ Το κειμενικό υλικό δεν διαφοροποιείται σε σχέση με την πρώτη εκδοχή.

Το κειμενικό υλικό που επεξεργάζονται οι ομάδες είναι τόσο πολυτροπικό όσο και μονοτροπικό. Κάθε ομάδα επεξεργάζεται ένα από τα προτεινόμενα κείμενα. Ο τρόπος που γίνεται η επιλογή του κειμένου από κάθε ομάδα είναι στη διακριτική ευχέρεια του εκπαιδευτικού να διευθετηθεί. Και στην περίπτωση που δυο ομάδες επιλέξουν το ίδιο υλικό προς επεξεργασία, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος που αλληλοσυμπληρώνονται οι ομάδες. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει αυτό το δεδομένο, για να δείξει στην πράξη στους μαθητές/τριές του την αξία των πολλών διαφορετικών οπτικών και το νόημα της πολυφωνίας στη διαπραγμάτευση ενός θέματος.

Τα κείμενα που προτείνονται είναι:

Εικόνα 1 (σχολικό βιβλίο Νεοελληνικής Γλώσσας Α΄ Γυμνασίου, [ενότητα 1](#))

Εικόνα 2 (πηγή: <http://www.greek-radar.gr/proti-mera-sto-scholio-voithiste-to-na-to-di-thetika/>)

Εικόνα 3 (πηγή: <http://www.okosmosgyromas.gr/node/95>)

Εικόνα 4 (πηγή: <http://blogs.sch.gr/tgiakoum/archives/8909/>)

Επιπλέον κειμενικό υλικό που προτείνεται να αξιοποιηθεί είναι:

- α) Οι εντυπώσεις από την πρώτη μέρα στο σχολείο των μαθητών της Α΄ τάξης στο Θεοφράσειο Γυμνάσιο Ερεσού <http://gym-eresou.les.sch.gr/ediposeis%20a%20gymnasiou.htm>.
- β) Το κείμενο [[Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο](#)] (κείμενο 1) από τα εισαγωγικά κείμενα της 1^{ης} Ενότητας του σχολικού εγχειριδίου της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ τάξης (ηλεκτρονικά διαθέσιμο στη σελίδα digitalschool.minedu.gov.gr).
- γ) Απόσπασμα από λογοτεχνικό κείμενο. Πρόκειται για το μυθιστόρημα σε κόμικς του Τζεφ Κίνι «Το ημερολόγιο ενός σπασίπλα», εκδόσεις Ψυχογιός, 2009²: 9-15. Η επιλογή αυτού του κειμένου γίνεται με κριτήριο όχι μόνο τη θεματική του, αλλά κυρίως γιατί πρόκειται για ένα δημοφιλές ανάγνωσμα των μαθητών/τριών αυτής της ηλικίας²⁵ και ταυτόχρονα συνιστά κείμενο πολυτροπικό.²⁶

²⁵ Προκειμένου να δημιουργήσουμε το κατάλληλο μαθησιακό κλίμα στην τάξη και να ενισχύσουμε τη φιλιαναγνωσία των μαθητών/τριών, καλό είναι ο εκπαιδευτικός να μην περιορίζεται σε κείμενα του λογοτεχνικού κανόνα αλλά να επιλέγει κείμενα οικεία στους νεαρούς αναγνώστες αποστιγματίζοντας τις αναγνωστικές προτιμήσεις τους (Πασχαλίδης 1999).

²⁶ Στην α΄ έκδοχή του σεναρίου το συγκεκριμένο κείμενο δεν περιλαμβάνεται. Ο πιο ενεργός ρόλος που επιφυλάσσεται για τους μαθητές/τριες στη μαθησιακή διαδικασία σε αυτήν την έκδοχή του σεναρίου επιβάλλει να ληφθούν υπόψη σε κάποιο βαθμό και οι αναγνωστικές συνήθειες και προτιμήσεις τους.

Το Φύλλο Εργασίας είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές/τριες οι οποίοι καλούνται να επιλύσουν ένα πρόβλημα ακολουθώντας συγκεκριμένα βήματα να οδηγούνται σε αποτέλεσμα. Κάθε ομάδα οφείλει να παραδώσει ένα συγκεκριμένο προϊόν στο τέλος του διδακτικού δίωρου. Επίσης, γίνονται σαφή από την αρχή και τα κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς: η ολοκλήρωση της εργασίας εντός του ορισμένου χρόνου, η πληρότητα του περιεχομένου της εργασίας με την καταγραφή και των διαφορετικών φωνών στην ομάδα, η οργάνωση της παρουσίασης με έμφαση στα βασικά σημεία της επικοινωνιακής διαδικασίας, η εκφορά του λόγου στην προφορική επικοινωνία, συνιστούν κριτήρια που ενδεικτικά προτείνουμε. Θεωρούμε ότι σταδιακά οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται με διαδικασίες αξιολόγησης και αναπτύσσουν μεταγνωστικές δεξιότητες.

Το προτεινόμενο Φύλλο Εργασίας έχει την ακόλουθη μορφή:

Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο

Εισαγωγή

Στο μάθημα της Γλώσσας και Λογοτεχνίας οι πρώτες ενότητες αναφέρονται στη σχολική ζωή.

Αποστολή

Αποστολή μας είναι να διερευνήσουμε μέσα από ποικίλα κείμενα (λογοτεχνικά, ψηφιακά, εικόνες, γελοιογραφίες) πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο.

Διαδικασία

Για να τα καταφέρουμε καλό είναι να ακολουθήσουμε κάποια βήματα.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να προσέξουμε σε κάθε κείμενο είναι **Ποιος μιλάει**. Δηλαδή με απλά λόγια ποιος είναι ο **Πομπός**, αυτός που στέλνει το μήνυμα;

Στη συνέχεια κάνουμε υποθέσεις για τον **Αποδέκτη** του μηνύματος. Δηλαδή σε ποιον φαίνεται να απευθύνεται, **σε ποιον στέλνει το μήνυμα**;

Στη συνέχεια προσέχουμε το ίδιο το **Μήνυμα**. Δηλαδή προσέχουμε τι μας λέει το κείμενο. Για να κατανοήσουμε το περιεχόμενο του:

1. Παρατηρούμε τον κώδικα που επιλέγει ο πομπός: γραπτός γλωσσικός κώδικας, εικονιστικό υλικό, σε μορφή σκίτσων, γελοιογραφίας, εικόνας.

2. Εντοπίζουμε τις πληροφορίες που μας δίνει για τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα.

3. Προσέχουμε τους διαλόγους ανάμεσα στα πρόσωπα και τα σημεία στίξης που συνοδεύουν τον λόγο τους και καταγράφουμε τις πληροφορίες που περιέχουν και τα συναισθήματα που εκπέμπουν.

4. Παρατηρούμε με προσοχή τα χρώματα, τις εκφράσεις των προσώπων, τα μεγέθη, τη γραμματοσειρά και προσπαθούμε να συσχετίσουμε αυτά τα δεδομένα με τις πληροφορίες ή τα συναισθήματα που αναγνωρίσαμε προηγουμένως.

5. Προσέχουμε το λεξιλόγιο που επιλέγει ο πομπός: καθημερινό λεξιλόγιο, ξένες λέξεις, ειδικό λεξιλόγιο και προσπαθούμε να το συσχετίσουμε με την ταυτότητα του πομπού και τον πιθανό αποδέκτη του μηνύματος.

6. Αξιοποιούμε όλα αυτά τα δεδομένα, σε συνδυασμό με τον τίτλο, αν υπάρχει, για να αναγνωρίσουμε το θέμα του κειμένου και την οπτική που αναδεικνύεται. Προσπαθούμε να αποδώσουμε το περιεχόμενο του κειμένου με έναν ΤΙΤΛΟ.

Τέλος κάνουμε υποθέσεις για τον **σκοπό του μηνύματος**. Δηλαδή σκεφτόμαστε αν το μήνυμα μάς δίνει πληροφορίες, μας δημιουργεί συναισθήματα, μας κάνει να προβληματιστούμε πάνω σε κάτι. Για να αναγνωρίσουμε τον σκοπό για τον οποίο έχει κατασκευαστεί το συγκεκριμένο μήνυμα, παρατηρούμε τον χρόνο, την έγκλιση και το πρόσωπο των ρηματικών φράσεων, αν υπάρχουν, ακόμα και τα σημεία στίξης που αξιοποιούνται. Συζητούμε στην ομάδα μας σε ποιες περιπτώσεις το εικονιστικό υλικό ενισχύει τον πληροφοριακό χαρακτήρα του κειμένου ή διεγείρει συναισθηματικά τον αποδέκτη του μηνύματος.

Αποτέλεσμα

Μετά από τόση δουλειά είστε έτοιμοι να παρουσιάσετε τη δουλειά σας. Για να τα καταφέρετε φτιάξτε ένα σύντομο κείμενο με τη μορφή σημειώσεων αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσίασης. Δηλαδή κρατάτε τα βασικά σημεία της δουλειάς σας με τη μορφή πλαγιότιτλων που θα συμβουλευτεί ο εκπρόσωπος της ομάδας σας στην προφορική παρουσίαση των ευρημάτων σας.

Αξιολόγηση

Η δουλειά κάθε ομάδας θα αξιολογηθεί θετικά από όλους μας εφόσον:

1. ολοκληρωθεί στον συγκεκριμένο χρόνο που έχουμε ορίσει

2.έχει περιλάβει τις απόψεις όλων κατά την επεξεργασία του κειμένου και έχει ακολουθήσει τα προτεινόμενα βήματα έτσι ώστε να είναι πλήρης

3.έχει οργανώσει τα βασικά σημεία της προφορικής παρουσίασης με τη μορφή πλαγιότιτλων, χωρίς να παραλείπει κανέναν από τους παράγοντες της επικοινωνίας

4.ο εκπρόσωπος της ομάδας με καθαρή και δυνατή φωνή και σοβαρότητα παρουσιάζει τη δουλειά της ομάδας του στην ολομέλεια.

Στο δεύτερο διδακτικό δίωρο²⁷ γίνεται η παρουσίαση της δουλειάς των ομάδων σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο. Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας αναλαμβάνει να παρουσιάσει την εργασία τους με βάση το κείμενο υπό μορφή σημειώσεων που έχει συντάξει η ομάδα αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσίασης.²⁸ Η φάση αυτή είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί στην αίθουσα διδασκαλίας, εφόσον υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός (H/Y, βιντεοπροβολέας, σύνδεση με το διαδίκτυο ή διαδραστικό σύστημα) ή ακόμα και στη βιβλιοθήκη του σχολείου, αν εκεί υπάρχει κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση (ακόμα και όταν υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός) επιβάλλεται σε αυτήν τη φάση ο εκπαιδευτικός να προμηθεύσει όλα τα παιδιά με το υλικό όλων των ομάδων σε έντυπη μορφή, ώστε όλοι να μπορούν να παρακολουθούν τη διαδικασία. Ο εκπαιδευτικός συντονίζει τη διαδικασία και καταγράφει τις απόψεις που ακούγονται. Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας παίρνει τον λόγο στην ολομέλεια πλαισιωμένος από τους συνεργάτες του. Χωροταξικά η αίθουσα διδασκαλίας έχει διαμορφωθεί σε ένα μεγάλο ημικύκλιο ή σε σχήμα Π. Οι μαθητές/τριες στην ολομέλεια αξιολογούν την εργασία των ομάδων με βάση τα κριτήρια που τους είναι εξ αρχής γνωστά. Μια δυσκολία που συνήθως

²⁷ Ο χρόνος που διατίθεται είναι επίσης ενδεικτικός. Το μαθητικό δυναμικό καθορίζει τον απαιτούμενο χρόνο. Εμείς εισηγούμαστε το μέγιστο χρόνο. Ωστόσο, ο εκπαιδευτικός καλό είναι να προβλέπει να έχει στη διάθεσή του συνεχές δίωρο.

²⁸ Η αξιοποίηση του λογισμικού παρουσίασης κατά την παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου δίνει την ευκαιρία στους μαθητές/τριες ως παραγωγούς νοήματος να συνειδητοποιήσουν το βαρύνοντα ρόλο των επικοινωνιακών περιστάσεων στην επιλογή των σημειωτικών τρόπων. Ωστόσο σε περίπτωση που ο τεχνολογικός γραμματισμός των μαθητών/τριών δεν επιτρέπει κάτι τέτοιο, μπορούμε να τους ζητήσουμε για την παρουσίαση του υλικού τους να κατασκευάσουν μια εφημερίδα τοίχου όπου με τη μορφή τίτλων θα σημειώνουν τα βασικά σημεία της δουλειάς τους τα οποία θα συμβουλευέται ο εκπρόσωπός τους.

προκύπτει σε τέτοιου τύπου διδακτικές πρακτικές είναι η ανησυχία και ο θόρυβος που κάνουν συχνά οι ομάδες όταν δεν είναι ο δικός τους εκπρόσωπος που μιλά. Οι μαθητές/τριες νομίζουν ότι η συμμετοχή τους στο μάθημα ολοκληρώνεται με το πέρας της εργασίας τους και δεν είναι πρόθυμοι ακροατές.²⁹ Γι' αυτόν τον λόγο η φάση αυτή προβλέπει όχι μόνο την παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια αλλά και την αξιολόγηση της δουλειάς κάθε ομάδας από την ολομέλεια. Ο εκπαιδευτικός επιμένει στα κριτήρια και αποτρέπει οποιαδήποτε άλλου είδους κριτική των ομάδων.³⁰

Η εξοικείωση των μαθητών/τριών με διδακτικές πρακτικές που τους καθιστούν υπεύθυνους για τη μάθησή τους συνιστά ζητούμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και η υιοθέτηση ομαδοσυνεργατικών σχημάτων κατά τη διδασκαλία δεν εγγυώνται αυτόματα τη μεταβολή της στάσης των μαθητών/τριών απέναντι στη μαθησιακή διαδικασία. Πρόκειται για μια εσωτερική διεργασία που απαιτεί πολύ χρόνο και κόπο από τον εκπαιδευτικό. Στον σχεδιασμό του σεναρίου μας έχουμε λάβει υπόψη αυτό το δεδομένο και καλό είναι ο εκπαιδευτικός που θα επιλέξει να το εφαρμόσει να το εντάξει σε μια ευρύτερη στρατηγική του σχετικά με την ανάπτυξη υπεύθυνης στάσης εκ μέρους των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία.

Φάση 3^η: Αναστοχασμός: 1 διδακτική ώρα

Η αναστοχαστική διαδικασία κρίνεται απαραίτητη για την ολοκληρωμένη εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου. Ο εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα στην ολομέλεια³¹ του τμήματος: «Πώς σας φάνηκε το μάθημα έτσι όπως το κάναμε; Τι νομίζει ο

²⁹ Για την επίλυση αυτής της δυσκολίας, ο εκπαιδευτικός μπορεί να «σκηνοθετήσει» ως εξής τη διαδικασία: να διαμορφώσει ένα στρογγυλό τραπέζι όπου οι εκπρόσωποι συμμετέχουν και αυτός συντονίζει τη συζήτηση, οι δε μαθητές/ακροατές της ολομέλειας ως ρεπόρτερ-δημοσιογράφοι οφείλουν να καταγράφουν τα λεγόμενα, τα οποία στο τέλος θα παραδώσουν στον εκπαιδευτικό προκειμένου να αξιοποιηθούν στη φάση της αξιολόγησης. Κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να επινοήσει ποικίλους τρόπους διευθέτησης τέτοιων ζητημάτων.

³⁰ Η αξιολόγηση γίνεται σε επίπεδο ομάδας, όχι ατομικά. Αλλιώς ο χρόνος δεν επαρκεί για να ακουστούν όλες οι φωνές.

³¹ Καλό είναι η διάταξη των θρανίων σε αυτήν τη φάση να έχει το σχήμα ημικυκλίου ή Π και να αποφεύγεται η μετωπική διάταξη.

καθένας από εσάς ότι κέρδισε από αυτήν τη διαδικασία; Τι τον δυσκόλεψε;». Κάθε μαθητής/τρια έχει στη διάθεσή του κάποια λεπτά για να σκεφτεί. Με τη βοήθεια ενός παιδιού, που εναλλάσσεται, καταγράφονται στον πίνακα οι σκέψεις και τα συναισθήματα των παιδιών που ακούγονται.

Ο εκπαιδευτικός σε όλη αυτήν τη φάση όχι μόνο ακούει με προσοχή τον κάθε ομιλητή χωρίς να διακόπτει ή να σχολιάζει, αλλά και παρατηρεί τα εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία που συνοδεύουν τον λόγο του παιδιού και τις αντιδράσεις των συμμαθητών/-τριών του. Στο κλείσιμο συνοψίζει τα βασικά σημεία των όσων ακούστηκαν συμβουλευόμενος τις σημειώσεις στον πίνακα. Σε περίπτωση που έχει στη διάθεσή του διαδραστικό πίνακα μπορεί αξιοποιώντας το περιβάλλον του Wordle (<http://www.wordle.net>) να αποδώσει με τη μορφή νέφους τις λέξεις που έχουν καταγραφεί. Αυτό το περιβάλλον οπτικοποιεί τον βαθμό συχνότητας εμφάνισης μιας λέξης-φράσης. Οι μαθητές/τριες συνειδητοποιούν με τρόπο οπτικό τους βασικούς άξονες που διατρέχουν τις αντιδράσεις τους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εκτυπώσει ή να αποθηκεύσει αυτό το υλικό για να θυμούνται όλοι αυτό το μάθημα.³²

³² Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η αναστοχαστική διεργασία μπορεί να εξελιχθεί αποτελεσματικά και χωρίς τη χρήση της τεχνολογίας. Είναι ο ευαίσθητος και υποψιασμένος εκπαιδευτικός που την καθιστά επιτυχή.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Πρώτη Μέρα στο Σχολείο

Εισαγωγή

Στο μάθημα της Γλώσσας και Λογοτεχνίας οι πρώτες ενότητες αναφέρονται στη σχολική ζωή.

Αποστολή

Αποστολή μας είναι να διερευνήσουμε μέσα από ποικίλα κείμενα (λογοτεχνικά, ψηφιακά, εικόνες, γελοιογραφίες) πώς παρουσιάζεται η πρώτη μέρα στο σχολείο.

Διαδικασία

Για να τα καταφέρουμε καλό είναι να ακολουθήσουμε κάποια βήματα.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να προσέξουμε σε κάθε κείμενο είναι **Ποιος μιλάει**. Δηλαδή με απλά λόγια ποιος είναι ο **Πομπός**, αυτός που στέλνει το μήνυμα;

Στη συνέχεια κάνουμε υποθέσεις για τον **Αποδέκτη** του μηνύματος. Δηλαδή σε ποιον φαίνεται να απευθύνεται, **σε ποιον στέλνει το μήνυμα**;

Στη συνέχεια προσέχουμε το ίδιο το **Μήνυμα**. Δηλαδή προσέχουμε τι μας λέει το κείμενο. Για να κατανοήσουμε το περιεχόμενο του:

1. Παρατηρούμε τον κώδικα που επιλέγει ο πομπός: γραπτός γλωσσικός κώδικας, εικονιστικό υλικό, σε μορφή σκίτσων, γελοιογραφίας, εικόνας.
2. Εντοπίζουμε τις πληροφορίες που μας δίνει για τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα.
3. Προσέχουμε τους διαλόγους ανάμεσα στα πρόσωπα και τα σημεία στίξης που συνοδεύουν τον λόγο τους και καταγράφουμε τις πληροφορίες που περιέχουν και τα συναισθήματα που εκπέμπουν.
4. Παρατηρούμε με προσοχή τα χρώματα, τις εκφράσεις των προσώπων, τα μεγέθη, τη γραμματοσειρά και προσπαθούμε να συσχετίσουμε αυτά τα δεδομένα με τις πληροφορίες ή τα συναισθήματα που αναγνωρίσαμε πρωτύτερα.
5. Προσέχουμε το λεξιλόγιο που επιλέγει ο πομπός: καθημερινό λεξιλόγιο, ξένες λέξεις, ειδικό λεξιλόγιο και προσπαθούμε να το συσχετίσουμε με την ταυτότητα του πομπού και τον πιθανό αποδέκτη του μηνύματος.

6. Αξιοποιούμε όλα αυτά τα δεδομένα, σε συνδυασμό με τον τίτλο, αν υπάρχει, για να αναγνωρίσουμε το θέμα του κειμένου και την οπτική που αναδεικνύεται. Προσπαθούμε να αποδώσουμε το περιεχόμενο του κειμένου με έναν ΤΙΤΛΟ.

Τέλος κάνουμε υποθέσεις για τον **σκοπό του μηνύματος**. Δηλαδή σκεφτόμαστε αν το μήνυμα μάς δίνει πληροφορίες, μας δημιουργεί συναισθήματα, μας κάνει να προβληματιστούμε πάνω σε κάτι. Για να αναγνωρίσουμε τον σκοπό για τον οποίο έχει κατασκευαστεί το συγκεκριμένο μήνυμα, παρατηρούμε τον χρόνο, την έγκλιση και το πρόσωπο των ρηματικών φράσεων, αν υπάρχουν, ακόμα και τα σημεία στίξης που αξιοποιούνται. Συζητούμε στην ομάδα μας σε ποιες περιπτώσεις το εικονιστικό υλικό ενισχύει τον πληροφοριακό χαρακτήρα του κειμένου ή διεγείρει συναισθηματικά τον αποδέκτη του μηνύματος.

Αποτέλεσμα

Μετά από τόσωση δουλειά είστε έτοιμοι να παρουσιάσετε τη δουλειά σας. Για να τα καταφέρετε φτιάξτε ένα σύντομο κείμενο με τη μορφή σημειώσεων αξιοποιώντας το λογισμικό παρουσίασης. Δηλαδή κρατάτε τα βασικά σημεία της δουλειάς σας με τη μορφή πλαγιότιτλων που θα συμβουλευτεί ο εκπρόσωπος της ομάδας σας στην προφορική παρουσίαση των ευρημάτων σας.

Αξιολόγηση

Η δουλειά κάθε ομάδας θα αξιολογηθεί θετικά από όλους μας εφόσον:

1. ολοκληρωθεί στον συγκεκριμένο χρόνο που έχουμε ορίσει
2. έχει περιλάβει τις απόψεις όλων κατά την επεξεργασία του κειμένου και έχει ακολουθήσει τα προτεινόμενα βήματα έτσι ώστε να είναι πλήρης
3. έχει οργανώσει τα βασικά σημεία της προφορικής παρουσίασης με τη μορφή πλαγιότιτλων, χωρίς να παραλείψει κανέναν από τους παράγοντες της επικοινωνίας
4. ο εκπρόσωπος της ομάδας με καθαρή και δυνατή φωνή και σοβαρότητα παρουσιάσει τη δουλειά της ομάδας του στην ολομέλεια.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

...

ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουτσογιάννης, Δ. 2010. Γλωσσολογικό πλαίσιο ανάγνωσης του μαθησιακού υλικού: το παράδειγμα των διδακτικών εγχειριδίων της γλώσσας του Γυμνασίου. Στο *Πρακτικά πανελληνίου συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή: Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)*, επιμ. Κ. Ντίνας, Α. Χατζηπαναγιωτίδου, Α. Βακάλη, Τ. Κωτόπουλος & Α. Στάμου.

<http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika>

Lave, J. & E. Wenger. 1991. *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge UK: Cambridge University Press.

Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα και τη Λογοτεχνία.

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php>

Πασχαλίδης, Γ. 1999. Γενικές αρχές ενός νέου προγράμματος για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στο *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, επιμ. Β. Αποστολίδου & Ε. Χοντολίδου, 319-333. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Πολέμη-Τοδούλου, Μ. 2011. Προσεγγίζοντας την εκπαιδευτική ομάδα. Στο *Επιμορφωτικό υλικό. Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην σχολική τάξη*, 1-13. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι. 2002. *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*. Τόμος Α'. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Φρυδάκη, Ε. 2003. *Η Θεωρία της Λογοτεχνίας στην Πράξη της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Κριτική.